

Lähteseisukohad Rapla maakonnaplaneeringu koostamiseks

Sissejuhatus

Ruumiline planeerimine on demokraatlik, erinevate elualade arengukavasid koordineeriv ja integreeriv, funktsionaalne, pikaajaline ruumilise arengu kavandamine, mis tasakaalustatult arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi (planeerimisseaduse § 1 lg 3).

Eesti planeeringusüsteem on hierarhiline hõlmates erinevaid planeeringutasandeid ning -liike. Laias laastus võib planeeringud jagada tasandite alusel kaheks – riiklikud planeeringud (üleriigiline planeering ja maakonnaplaneeringud) ning kohalike omavalitsuste planeeringud (üld- ja detailplaneeringud).

Maakonnaplaneeringud on riigi ja regiooni tasandil koostatavad planeeringud, mille peamine eesmärk on riigi ruumilise arengu vajaduste väljendamine. Maakonnaplaneeringute koostamine on paljude osapoolte koostöös toimuv aeganõudev ja planeerimisseadusega (PlanS) täpselt reguleeritud protsess. Arvestades seda, et planeerimisseaduse kohaselt on maakonnaplaneering samas ka juhiseks järgmistele detailsema käsitlusega planeeringutele, asetub kokkuvõtvalt maakonnaplaneeringu üldstrateegiliseks eesmärgiks maakonna ruumilise arengu kavandamine. Viimast omakorda on võimalik avada nelja põhieesmärgi kaudu:

- riiklike ja kohalike huvide tasakaalustamine
- asustuse arengu suunamine
- maa ja loodusressursside tasakaalustatud kasutamise kavandamine
- tehnilise taristu parendamine ja kavandamine

Eelnevat kokku võttes on Rapla maakonnaplaneeringu peamiseks eesmärgiks sisendi andmine kohalikul tasandil ruumilise arengu kavandamiseks, tuues tasakaalustatud arengu kontekstis välja olulised riikliku tasandi vajadused Rapla maakonnas.

Planeeringu lähteseisukohad annavad esialgsed põhimõttelised suunised, milliseid teemasid ning kuidas planeeringus käsitletakse, tuues üldjoontes välja olulisemad rõhuasetused.

Planeeringu koostamise vajadus ja eesmärgid

Maakonnaplaneeringute peamiseks suunisdokumendiks on üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ ning selle koostamise käigus kokkulepitud visioonid ja arengusuunad.

Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“ näeb ette, et selles kavandatu viiakse ellu läbi

- **riiklike arengukavade**, milledes soovitud arengud realiseeruvad läbi harukondlike

- poliitikate koordineerimise ja suunamise,
- **regionaalarengu strateegia** ning
  - (uuendatud) **maakonnaplaneeringute**, mis peavad tagama riiklikele arengustrateegiatele ja kavadele ruumilise väljundi.

Siseministeriumile 2011. aasta juunis esitatud maakonnaplaneeringute ülevaates tõdesid maavalitsused, et maakonnaplaneeringutes püstitatud üldisemad arengueesmärgid on endiselt asjakohased, vaatamata ühiskonnas toimunud muudatustele, kuid planeeringu elluviimiseks kavandatavad konkreetsete tegevused ning maakonna ruumistruktuur on aja vältel muutunud.

Eeltoodust lähtuvalt algatas Vabariigi Valitsus oma 18.07.2013 korraldusega nr 337 maakonnaplaneeringute koostamise kõigis Eesti maakondades „Planeerimisseaduse“ § 7 lõikes 3 sätestatud ülesannete lahendamiseks kogu maakonna territooriumil.

Rapla maavanem algatas sellele järgnevalt oma 29.08.2013 korraldusega nr 1-1/415 maakonnaplaneeringu keskkonnamõtjude strateegilise hindamise, mis on vastavalt „Keskkonnamõtju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusele“ (KeHJS) maakonnaplaneeringu koostamise puhul kohustuslik

Rapla maakonnaplaneeringu lähteseisukohad tuginevad Vabariigi Valitsuse eelpool mainitud korralduse punkti 5 juurde kuuluvatele esialgsetele lähteseisukohtadele.

Järgnevates lähteseisukohtades on peamine tähelepanu koondatud maakonnaspetsiifilise probleematika esiletoomisele seadusjärgsete ülesannete raames, juba koostatud maakonnaplaneeringute tulemuste lõimimisele ja koostöö korraldamisele, mis ühtekokku võimaldab alustada planeerimisprotsessi küsimuste sisulist arutelu. Ministeriumi suunised saavad lähteseisukohti planeerimisprotsessi käigus täiendada.

Planeeringu koostamine

Põhimõtted

Maakonnaplaneeringu koostamine on seekord kindlasti keerulisem ülesanne kui varem, sest praeguseks on enamus kohalikke omavalitsusi kehtestanud üldplaneeringud. Ühest küljest kohustab seadus maakonnaplaneeringu koostamisel arvestatama kehtestatud üldplaneeringutega, kuid samas võib teisalt teha kokkuleppel kohalike omavalitsustega ettepaneku nende muutmiseks (PlanS § 7 lg 5). Teisest küljest on kehtestatud maakonnaplaneering üldplaneeringute ja seaduses sätestatud juhtudel detailplaneeringute ning projekteerimistingimuste koostamise aluseks. Eeltoodu eeldab põhjalikku üldplaneeringute analüüsi nende ülesannete osas, mida plaanitakse lahendada maakonnaplaneeringutega.

Järgida tuleb lähimuspõhimõtet ning jätta planeeringuotsused, mis ei eelda riikliku ja kohaliku arengu vajaduste ja huvide tasakaalustamist, kohalike omavalitsuste teha. Sellega muutub ka üldplaneeringute koostamine paindlikumaks, sest väheneb maakonnaplaneeringute sisu dubleerimine üldplaneeringutes ning väheneb vajadus teha hiljem üldplaneeringutes ettepanekuid maakonnaplaneeringu muutmiseks.

Planeeringu koostamise olulisteks alustaladeks on koostöö ning avalikkuse ja kaasamise põhimõtted. Partnerite rohkus ja avalike arutelude vajadus muudavad protsessi küll aeganõudvaks ja keeruliseks, kuid sellest võidab kahtlemata tulemuse kvaliteet.

Iga planeering rakendub tööle vaid siis, kui arvukad osapooled, kellest sõltub planeeringulahenduse elluviimine, saavad planeerimisprotsessi käigus planeeringu osalisteks. Selleks on neil aga vaja piisavalt aega ja võimalusi oma mõtteid ja huvisid esitada, neid teistega läbi arutada ning üheskoos võimalikult paljusid osapooli rahuldavaid kompromisse välja töötada. Seetõttu tehaksegi planeeringu koostamise erinevatel etappidel koostööd nii Raplamaa kohalike omavalitsuste, ministeeriumite ja muude asjaomaste riigiasutuste, naabermaakondade maavalitsuste, Rapla maakonna suuremate ettevõtete ja ettevõtjate ühenduste, arendusvaldkonnas tegutsevate mittetulundusühenduste kui ka paljude teiste osapooltega.

Avalikkuse ja kaasamise põhimõtte kohaselt on planeeringute avalikustamine kohustuslik selleks, et tagada huvitatud isikute kaasatus ja õigeaegne informeerimine ning anda neile võimalus kaitsta oma huvisid planeeringu koostamise käigus (PlanS § 3 lg 1). Tagamaks planeerimisprotsessi maksimaalset avalikkust tuleb võimaldada kogu protsessi vältel planeerimise käiku ja vahetulemusi kajastava teabe alalist kättesaadavust maavalitsuse veebilehel ja perioodilist kajastamist kohalikus meedias ning lisaks seaduses sätestatud teavitamise viisidele ja võimalustele kasutada ka alternatiivseid võimalusi ja lahendusi – näiteks sotsiaalmeediat.

Kuigi planeerimisseadus ei näe otseselt ette maakonnaplaneeringu koostamisel üksikisikute kaasamist ega teavitamist, siis juhul kui kasutamistingimustega riivatakse isiku õigusi ja vabadusi, peab isikul olema võimalus on huve kaitsta. Seega tuleks isegi vaatamata sellele, et seadus seda otseselt ei nõua, tõsiselt kaaluda kinnisasja omanike teavitamist ja neilt seisukoha küsimist, kui on ilmne, et mõni maakonnaplaneeringuga seatav maakasutustingimus omab neile mõju.

Planeeringu maakasutusandmed peavad olema INSPIRE direktiivi kohaselt kättesaadavad vaatamiseks, otsimiseks, allalaadimiseks, transformeerimiseks ja ruumandmete kasutuselevõtmiseks. Maakonnaplaneeringu koostamisel on soovitatav kasutada Siseministeeriumi kodulehel olevaid leppemärke. Selleks, et maakonnaplaneeringud oleksid omavahel lihtsamini võrreldavad, on siseminister oma 20.02.2015 käskkirjaga nr 1-3/48 kehtestanud maakonnaplaneeringu vormistamise ja Siseministeeriumile järelevalveks esitamise nõuded, millest tuleb maakonnaplaneeringu koostamisel lähtuda.

Kuna maakonnaplaneering koostatakse pikaks ajaperioodiks (perspektiiviga 2030+), tuleb vältida kehtivate seaduste sätetele viitamist või piirangute ümberkirjutamist. Õigusakte võidakse muuta ning sellisel juhul võib tekkida vastuolu seaduse ja planeeringu vahel, mis võib omakorda põhjustada asjatuid vaidlusi. Vajadusel viidata vaid seadusele, millest konkreetsed piirangud tulenevad.

Eristada tuleb planeeringuga määramist ja planeeringus kajastamist – neil mõistritel on erinev sisu ja õiguslik tagapõhi. Konkreetse planeeringuga määratav on vaidlustatav selle planeeringu menetlemise käigus. Planeeringus kajastada on aga võimalik varasema, juba kehtestatud planeeringuga määratud tee, raudtee jms trassi asukohta. Oluline on planeeringu seletuskirjas seda selgitada.

Koostamise korraldus

Maakonna strateegilise ja ruumilise planeerimise protsess võiks korralduslikult ja ajalises järjestuses välja näha selline:

1. etapp – analüüsitakse ja hinnatakse olemasolevate maakonna- ja teemaplaneeringute ning arengustrateegia aktuaalsust;
2. etapp – teemaplaneeringud kaasajastatakse ehk viiakse sisse vajalikud täiendused ja muudatused;
3. etapp – kujundatakse ja sõnastatakse maakonna edasise (ruumilise) arengu üldpõhimõtted ehk koostatakse maakonna arengustrateegia;
4. etapp – töötatakse välja planeeringulahendus

Maakonnaplaneeringu koostamist korraldab Rapla maavanem ning selle tehnilise teenindamise eest vastutab maavalitsus. Maakonnaplaneeringu koostab Rapla maavalitsus oma jõududega, kuid keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) professionaalsuse ja tehnilise taseme kindlustamiseks on hankega tööle võetud KSH eksperdid.

Planeeringu koostamiseks moodustatakse juhtrühm ja töörühmad. Juhtrühma nimetab maavanem ning see arutab läbi planeeringuprotsessi põhimõttelised küsimused ja lahendab õigeaegselt tekkida võivad vastuolud. Selle koosseis peab tagama koostöö kõigi vajalike partneritega. Juhtrühm kutsutakse kokku vajadusel ning koosolekutel osalevad ka KSH eksperdid.

Töörühma moodustamise eeltööna on maavalitsusel soovitatav analüüsida kõiki maakonnaplaneeringu huvirühmi ja määratleda, kuidas on kõige otstarbekam nende huvide esindamise võimalused tagada ning nendega suhtlemine korraldada. Töörühma on mõistlik kutsuda vaid nende asutuste, ettevõtete ja ühenduste esindajaid, kes on huvitatud planeeringu ülesannete lahendamisest laiemalt ja on valmis protsessis kogu selle kestuse vältel osalema. Töörühma koosseisu võib kuuluda ka juhtrühma liikmeid ja sinna võib kaasata täiendavaid osalejaid vastavalt teemavaldkonnale. Planeeringu töörühma moodustamine ja selle koosseisu muutmine peavad olema paindlik. Otstarbekas on

delegeerida töörühma moodustamine ja selle töö korraldamine maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna juhatajale.

Planeeringu eskiislahenduse väljatöötamiseks üksikute planeeringuteemade lõikes võib töörühma siseselt moodustada ajutised temaatilised sektsioonid või töötoad, kus ei pea osalema kõik töörühma liikmed. Üksikteemade läbitöötamise kaasatakse vajadusel ka töörühma mittekuuluvaid eksperte.

Maakonnaplaneeringu koostamisel tuleb teha koostööd planeeritava maa-ala kohalike omavalitsuste, naabrusesse jäävate maakondade maavanemate, ministriumidega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi planeering käsitleb ning Keskkonnaameti, Päästeameti ja Muinsuskaitseametiga.

Maakonnaplaneering tuleb kooskõlastada naabermaakondade maavanematega ja kohalike omavalitsustega ning muude asjaomaste riigiasutustega. Täiendava kooskõlastamise vajaduse määrab Siseministerium sõltuvalt lahendatavatest ülesannetest, kuid tõenäoliselt tuleb maakonnaplaneering täiendavalt kooskõlastada Siseministeriumi julgeolekuvaldkonnaga, Põllumajandusministeriumiga (väärtuslike põllumajandusmaade osas), Maa-ametiga (maavarade teemal) ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumiga (taristute osas).

Tagamaks kooskõlastusfaasi tõrgeteta ja ootamatusteta kulgemine, tuleb kooskõlastajatega teha koostööd juba planeeringu koostamise käigus, kas juhtrühmas või muul tõhusal moel. Valitsusala allasutuste ja ministeriumi kui koordineeriva institutsiooni seisukohtade vahekorra ning koostöö ja kooskõlastamise korralduse täpsustamiseks on ministeriumid oma kontaktisikud määranud.

Planeeringulahenduste arutamiseks viiakse vajadusel läbi piirkondlikke avalikke arutelukoosolekuid.

Maakonnaplaneeringu lähtedokumendid

Olulisemad olemasolevad planeeringu juhismaterjalid riigi tasandil:

- Üleriigiline planeering Eesti 2030+ ja selle tegevuskava
- Lähteseisukohad maakonnaplaneeringute koostamiseks (SiM, Vabariigi Valitsuse 18.07.2013 korralduse nr 337 p 5 juurde)
- Juhend toimepiirkondade käsitlemiseks maakonnaplaneeringutes (SiM 05.06.2013)

Olemasolevad riiklikud strateegilised dokumendid:

- "Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011-2020"
- „Eesti regionaalarengu strateegia 2014-2020“
- „Transpordi arengukava 2014-2020“ ja selle rakenduskava 2014-2017
- „Riigimaanteede tehoiukava aastateks 2014-2020“

- „Energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020“ ja „Energiamajanduse arengukava aastani 2030“ (menetluses)
- Väärtusliku põllumajandusmaa kaardikiht
- „Eesti taastuvenergia tegevuskava aastani 2020“
- „Eesti elektrimajanduse arengukava aastani 2018“
- „Eesti infoühiskonna arengukava 2020“
- „Eesti riiklik turismiarengukava 2014-2020“
- „Riigikaitse arengukava 2013-2022“
- „Looduskaitse arengukava aastani 2020“

Olemasolevad maakondlikud strateegilised dokumendid:

- Raplamaa maakonnaplaneering (1998)
- Raplamaa maakonnaplaneeringu teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ (2003)
- Raplamaa maakonnaplaneeringu teemaplaneering „Maakonna sotsiaalne infrastruktuur 2008 – 2015“ (2010)
- Arengustrateegia “Raplamaa aastani 2027” (2014)
- Rapla maakonna keskuste arengustrateegia
- Rapla maakonna valdkondlikud arengukavad
- RMK Raplamaa metskonna metsa majandamise kava aastani 2021

Koostatavad maakondlikud strateegilised dokumendid:

- Raplamaa maakonnaplaneeringu teemaplaneering „Põhimaantee nr 4 (E67) Tallinn-Pärnu-Ikla (Via Baltica) trassi asukoha täpsustamine km 44,0-92,0“
- Raplamaa maakonnaplaneeringu teemaplaneering „Raplamaa kergliiklusteed ja jalgrattamarsruutid“
- Raplamaa maakonnaplaneeringu teemaplaneering „Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine“

Olemasolevad Rapla maakonna kohalike omavalitsuste strateegilised dokumendid:

- Rapla maakonna kohalike omavalitsuste üldplaneeringud
- Rapla maakonna kohalike omavalitsuste arengukavad

Soovitavad uuringud, käsiraamatud, seisukohtad/arvamused:

- Ekspertarvamus „Sotsiaalsed ja kultuurilised mõjud maakonnaplaneeringute keskkonnamõju strateegilise hindamise läbiviimisel“ (Pille Metspalu ja Tiit Oidjärv, 2013)
- Ekspertarvamus „Majanduslike mõjude hindamisest maakonnaplaneeringute ja nende KSH koostamisest“ (Rivo Noorkõiv, Kaur Lass, 2013)
- Ekspertarvamus „Planeerimissuuniste vajalikkuse kohta Eestis asustuse arengu suunamise valdkonnas“ (Kadri Leetmaa, 2012)

- Uuring „Asustuse arengu suunamise ülesande lahendamise võimalustest maakonnaplaneeringus“ (Renee Puusepp ja Toomas Paaver, 2014)
- „Soovitused sotsiaalse taristu erinevate aspektide käsitlemiseks maakonnaplaneeringus“ (Helen Koppa, 2014)
- Uuring „Era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes“ (Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE, 2015)
- Käsiraamat „Päästeameti tegevused ruumilises planeerimises“ (Päästeamet, 2014)

Väljatöötamisel olevad juhismaterjalid riigi tasandil:

- Suunised transpordimõjude hindamiseks, analüüsiks ja leevendamiseks planeeringutes, (koostaja MKM)
- Kultuurmaastike arendamise suunised
- Väärtusliku põllumajandusmaa kasutamist ja kaitset käsitlevad õiguslikud alused (koostaja PõM)

Keskkonnamõju strateegiline hindamine

Keskkonnamõju strateegiline hindamine (KSH) viiakse läbi tõenäoliselt keskkonda oluliselt mõjutavate strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel, enne nende kehtestamist. KSH eesmärgiks on arvestada keskkonnakaalutlusi strateegiliste planeerimisdokumentide koostamisel ja kehtestamisel ehk võttes keskkonnaküsimusi arvesse juba otsuse tegemise kõrgemal tasandil, võimaldades sellega ennetada hilisemaid probleeme. Hiljem, tegevuslubade taotlemisel ja nende KMH-de läbiviimisel, saab kõrgemal tasandil tehtud hinnanguid täpsustada. Strateegiliste planeerimisdokumentide hulka kuuluvad planeeringud, arengukavad, programmid, strateegiad jm dokumendid.

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) § 33 lg 1 p 3 kohaselt on maakonnaplaneeringu koostamisel kohustuslik enne selle kehtestamist viia läbi KSH. Sama seaduse § 40 lg 1 sätestab, et KSH aruanne on osa strateegilisest planeerimisdokumendist, seega ka maakonnaplaneeringust.

KSH läbiviimine maakonnaplaneeringule on vastutusrikas ülesanne, mistõttu planeeringu korraldaja peab tagama kogenud keskkonnamõju hindaja osalemise planeerimisprotsessis kogu selle kestuse ajal. Mõjude hindamine ei tohi olla pelgalt oletuslik ja üldsõnaline ning keskenduda vaid looduskeskkonnale. Eeldatavat positiivset mõju võivad kinnitada eksperdi hinnang, muud tõendid, uuring, majanduslik analüüs või senine praktiline kogemus. Samuti peab õige kaalutlusotsuse tegemiseks olema võimalik selle mõju suurust hinnata ja kirjeldada vähemalt ligikaudselt.

KSH programm koostatakse planeeringu koostamise korraldaja ja KSH eksperdi koostöös ning sellega tagatakse, et hinnatakse planeeringu elluviimisega kaasnevat mõju nii majanduslikule, sotsiaalsele, kultuurilisele kui looduskeskkonnale. Hindamisel piirdatakse strateegiliste valikute võrdluse tasemega. See tähendab, et ära näidatakse eeldatava olulise

keskkonnamõjuga osad planeeringulahenduses, mis vajavad elluviimise faasis keskkonnamõju hindamise (KMH) läbiviimist ehitus- või kasutusloa menetlemisel. Ajakohaste ja maakonnaplaneeringus kajastatavate teemaplaneeringute osas on KSH koostamisel võimalik tugineda esialgse KSH tulemustele.

Planeeringu koostamise ja KSH menetlus ühendatakse võimalikult suures ulatuses. Nii planeeringulahenduse väljatöötamise kui keskkonnamõju hindamise avalikustamine viiakse läbi vastastikku seostatult, üheaegselt ja võimalusel samade avalike arutelude raames. Hindamine lõimitakse planeeringu koostamisse nii, et see moodustaks tervikprotsessi pideva koostisosa. Seda arvestatakse jooksvalt alternatiivsete lahendusvariantide võrdlemisel, neist eelistatavate valimisel ning planeeringu elluviimisega seotud võimalike negatiivsete keskkonnamõjude ennetus- ja leevendusmeetmete määratlemisel. Keskkonnamõju strateegilise hindamise tulemused lõimitakse planeeringulahenduse tekstilisse esitusse ja KSH aruanne esitatakse planeeringu lisana. Aruanne seostatakse viidete abil planeeringu tekstiga, et vältida sama teabe kordamist ja näidata hindamise tulemuste kajastamist planeeringulahenduses.

Soovitav on KSH aruande esitamine Keskkonnaametile heakskiitmiseks pärast maakonnaplaneeringu vastuvõtmist ja ühise avaliku väljapaneku toimumist.

Maakonnaplaneeringu ja KSH orienteeruv ajakava

Maakonnaplaneering	Keskonnamõju strateegiline hindamine (KSH)	Eeldatav toimumisaeg
Planeeringu algatamine		juuli 2013
	KSH algatamine	august 2013
Planeeringu lähteseisukohtade täpsustamine	KSH programmi koostamine	november 2014 - märts 2015
	KSH programmi kohta seisukohtade küsimine ¹	aprill - mai 2015
	KSH programmi täiendamine, kirjadele vastamine	mai - juuni 2015
Planeeringu lähteseisukohtade avalik väljapanek	KSH programmi väljapanek (kestvus minimaalselt 14 päeva)	juuni 2015
	KSH programmi avalik arutelu	juuni 2015
Planeeringu eskiislahenduse koostamine	KSH programmi täiendamine, tehtud ettepanekutega arvestamine ja põhjendatud mitteamustamine. Täiendatud KSH programmi esitamine heakskiitmiseks järelevalvajale.	juuni 2015
	KSH programmi heakskiitmine järelevalvaja poolt ² .	juuli 2015
	KSH aruande koostamine vastavalt planeeringulahenduse kujunemisele.	august 2015
Eskiislahenduse osas seisukohtade küsimine		august – september 2015
Eskiislahenduse avalik väljapanek ja avalik arutelu		september 2015
Planeeringu koostamine		september – oktoober 2015
Planeeringu kooskõlastamine		oktoober – november 2015
Planeeringu vastuvõtmine		detsember 2015
Planeeringu avalik väljapanek ³	KSH aruande avalik väljapanek	detsember 2015 - jaanuar 2016
Planeeringu avalik arutelu	KSH aruande avalik arutelu	jaanuar 2016
Planeeringu täiendamine avalikustamise tulemuste alusel.	KSH aruande täiendamine, tehtud ettepanekutega arvestamine ja põhjendatud mitteamustamine.	veebruar 2016
	Täiendatud KSH aruande esitamine heakskiitmiseks järelevalvajale.	märts 2016
Planeeringu esitamine järelevalve teostamiseks	KSH aruande heakskiitmine järelevalvaja poolt.	märts 2016
Planeeringu kehtestamine		mai - juuni 2016

Maakonnaplaneeringu ülesehitus

Planeerimisprotsessis tuleb võimalikult varases faasis teha otsus kogu maakonnaplaneeringu vormilise struktuuri kohta. See sõltub olemasolevate teemaplaneeringute analüüsi tulemustest, hinnangutest vahepeal toimunud muutustele,

¹ Asjakohastel asustustel aega 30 päeva vastata

² 14 päeva jooksul

³ Kestvus 4 nädalat

riigi tasandilt antavatest juhistest ning kavandatavatest ja prognoositavatest lõppeesmärkidest. Reaalselt on siin võimalikud kaks varianti:

- Kui olemasolevad teemaplaneeringud ei vaja põhimõttelist või sisulist ümbertöötamist, siis jätkatakse maakonnaplaneeringu põhidokumendi koostamisega, milles tuuakse välja ka kehtestatud teemaplaneeringuid puudutavad parandused ja täiendused. Olemasolevad teemaplaneeringud jäävad kehtima.
- Kui aga osutub vajalikuks põhimõtteliste muudatuste tegemine või sisu olulisem korrigeerimine, siis vormistatakse vastavad alateemad maakonnaplaneeringu osana, kuid eraldi osadena, mis kõik kuuluvad kehtestamisele. Ka sel juhul kajastuvad põhidokumendis vaid vajalikud kokkuvõtted ja järeldused koos viidetega eraldiasetsevatele osadele.

Hetkel toetavad olemasolevad arvamused, seisukohad ning riiklikul tasandil antud juhised pigem teist varianti.

Varasemalt kehtestatud teemaplaneeringute struktuurid suure tõenäosusega olulisi muudatusi ei vaja, kuid lisaks sisu aktualiseerimisele on muidugi oluline ja vajalik maakonnaplaneeringu põhidokumendile teemast tulenevate konkreetsete väljundite kujundamine ja sõnastamine.

Käesoleva maakonnaplaneeringu teemaderingi lisandub uue ülesandena toimepiirkondade temaatika, mis haakub suuresti kehtestatud sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringuga. Kuna see teema on tihedalt seotud ka asustuse, maakasutuse ja tehnilise taristuga, siis on sisuliselt loogiline selle käsitlemine maakonnaplaneeringu põhidokumendi koosseisus.

Kõik graafilised väljundid põhi- ja teemakaartide näol koostatakse igal juhul uued, sõltumata planeeringu valitud ülesehituse põhimõttest.

Eelnevat kokku võttes võiks planeeringu ülesehitus eraldi osadena vormistatuna olla järgnev:

- Maakonnaplaneeringu põhidokument
- Teemaplaneeringute osa
- Maakonnaplaneeringu kaartide osa
(sisaldab kõiki planeeringukaarte, st nii põhidokumendiga kaasnevaid kui teemaplaneeringute kaarte. Osa koosseisu kuulub seletuskiri, mis aitab kaartidel kujutatut mõista ja hinnata, sisaldades ka selleks vajalikke täiendavaid arvandmeid).
- Maakonnaplaneeringu lisad
PlanS § 2 lg 4 sätestab, et planeeringu lisad võivad sisaldada:
  - teavet planeeringu koostamise käigus tehtud menetlustoimingute ja koostöö kohta;

- planeeringu lähteandmeid, olemasoleva olukorra analüüsi ja lähteseisukohti, planeeringu koostamise käigus tehtud vaheotsuseid ja muid planeerimisprotsessi käigus koostatud dokumente;
- planeeringu elluviimise tegevuskava ja planeeringu elluviimiseks vajalikud kokkulepped;
- muud planeeringuga seotud ning säilitamist vajavat teavet.

Eeltoodud loetelust on kolm esimest osa need, mis hiljem kehtestatakse.

Maakonnaplaneeringu põhidokumendi ülesehitus ja sisu

Sisult ja ülesehituselt koosneb koostatav maakonnaplaneeringu põhidokument kolmest suuremast alalõigust, mis on planeeringu koostamisel ka selgelt piiritletavad etapid, kuid millest kehtestatakse vaid viimane:

1. Maakonna ruumilise arengu analüüs
2. Maakonna ruumilise arengu eesmärgid (*eesmärkide seadmine*)
3. Planeeringulahendus

1. MAAKONNA RUUMILISE ARENGU ANALÜÜS

Maakonna sotsiaal-majandusliku ja ruumilise arengu analüüs tuleb läbi viia võimalikult suurel määral olemasolevaid andmeallikaid, kohapealset teadmist ning juba läbiviidud uuringute tulemusi kasutades. Varasem praktika on näidanud, et antud peatüki puhul kaldutakse liigselt keskenduma hetkeolukorra kirjeldustele, mida tuleks aga maksimaalselt võimalikult vältida. Olulised on eelkõige analüütilised hinnangud, mis moodustavad aluse maakonna ruumilise arengu eesmärkide seadmiseks.

Maakonda tuleb iseloomustada ruumilise tervikuna, tuues välja nii loodus- kui ühiskonnageograafilised jooned. Käsitleda tuleb nii rahvastiku paiknemist ja asustussüsteemi, territoriaalset majandustegevust, taristuid, seoseid looduskeskkonnaga, maakonna rolli Eesti ja rahvusvahelises kontekstis. Maakonna ülevaates tuleb arvestada seda, et statistika on suures osas haldusüksuste kaupa, kuid planeeringuperioodi pikkust arvestades, mil halduskorraldus võib oluliselt muutuda, ei peaks praegustesse omavalitsuspiiridesse takerduma. Kuigi planeeringu objektiks on rangelt võttes maakond kui haldusüksus, on nii analüüsil kui edaspidi planeeringulahenduse kujundamisel vajalik vaadata ka üle maakonna piiri, millised on seosed naaberaladega.

1.1 Maakonna asendi-geograafiline eripära

Käsitletakse maakonna geograafilise asendi omapära üldiselt, sellest lähtuvaid probleeme ja tulenevaid võimalusi. Eraldi vaadeldakse maakonda kui Kesk-Eesti (Süda-Eesti) allregiooni osa ning võimalusi, mis tulenevad Tallinna linna kui pealinnaregiooni keskuse ja arengumootori mõjust.

1.2 Maakonna sotsiaalne struktuur

Sotsiaalse taristu sisuküsimused töötatakse detailselt läbi eraldi planeeringu vastavat teemat käsitlevas protsessis ja esitatakse eraldi osana. Põhidokumendis kajastatakse vaid vahetult asustuse kujunemist mõjutavad probleemid, järeldused ja võimalused. Oluline on silmas pidades, et antud alapunkti käsitus oleks piiritletud selgelt analüüsiv-hindavana ega sisaldaks vahetult kavandatavaid järeldusi.

1.2.1 Rahvastikusuundumused

Käsitletakse asustuse kujunemise probleeme ja võimalusi tulenevalt rahvastiku paiknemisest, prognoosist ja trendidest. Selle jaoks on olulisteks sisenditeks SI-teemaplaneering ja Statistikaameti koostatud rahvastikuprognoosid.

1.2.2 Asustuse struktuur

Käsitletakse asustuse kujunemise probleeme tulenevalt olemasolevast ruumistruktuurist. Aluseks ja sisendiallikaks on taaskord SI-teemaplaneering ning Raplamaa Keskustevõrgu Arengustrateegia. Eraldi vaadeldavad ruumistruktuuri elemendid on:

- suured tõmbekeskused (omavad kõiki asustust toetavaid faktoreid)
- väikesed tõmbekeskused (omavad asustust toetavaid faktoreid osaliselt)
- siirdevööndid
- äärelised alad
- väljaspool maakonda paikneva tõmbekeskused ja nende lähialad – Türi, Kose, Tallinn, Pärnu, Pärnu-Jaagupi, Saku, Vändra

1.2.3 Hinnang sotsiaalsele taristule

Käsitletakse asustuse kujunemise probleeme tulenevalt sotsiaalse taristu paiknemisest. Antakse üldine hinnang esmatasandi teenuste kättesaadavusele ning tuuakse välja teenuste kättesaadavuse probleemid piirkonniti (paikkonniti). Aluseks ja sisendiallikaks on SI-teemaplaneering.

1.3 Maakonna majanduskeskkond

Valdavalt kujuneb maakonna üldine majanduskeskkond majandus-poliitiliste tegurite kaudu, mis oma sisu ja loomu poolest kuuluvad enam arengustrateegiate ja kavade kui territoriaal-planeeringute kompetentsi.

Maakonna iseloomustusse tuleks lõimida viimase paarikümne aasta vältel toimunud arengud. Eesti tulevik kujuneb suurel määral globaalsete megatrendide, Euroopa Liidu ja Eesti poliitikate keskkonnas. Trendianalüüsis saab toetuda lisaks üleriigilisele planeeringule „Eesti 2030+“ veel Arengufondi töödele teemal „Kasvuvisioon 2018“, „Väliskeskkond 2020: olulised trendid ja nende tähendus Eestile“ (Eesti fookuses 10/2012) ning riiklikele arengukavadele. Lähtudes „Eesti 2030+“ esitatud Eestis toimivate trendide ruumilise mõju käsittelusest tuleb see konkretiseerida Rapla maakonna olukorralt. Olulisteks lähtematerjalideks on viimase rahvaloenduse andmed ja Statistikaameti poolt Siseministeriumi tellimusel koostatud maakondade rahvastikuprognoosid aastani 2040.

Lisaks saab kasutada Statistikaameti poolt koostatud kohalike omavalitsuste rahvastiku potentsiaali hinnangud, mis arvestab loomulikke rahvastiku liikumisi, aga mitte rännet).

Maakonnaplaneering ei saa kaasa rääkida majanduse teemasiseses toimeküsimumustes. Samas on neil teguritel vaieldamatu roll asustuse kujunemise kontekstis, mistõttu tuleb jälgida nende põhiolemust ja toimet ka asustuse ja maakasutuse ruumilisel kujundamisel territoriaalplaneeringuga.

1.3.1 Ettevõtlus, tööhõive ja kinnisvara

Antud alapunktis ei tohiks keskenduda ettevõtluse ja tööhõive sisuliste toimemehhanismide analüüsimisele. Oluline on käsitleda temaatikat eelkõige asustuse kujunemise ning maakasutuse otstarbekuse seisukohalt ehk siis tuua esile just vastavad probleemid ning hetkel prognoositavad võimalused.

Sama põhimõtte kehtib ka kahe alljärgneva valdkondkonna puhul.

1.3.2 Maamajandus (põllumajandus, metsamajandus, kalandus)

1.3.3 Hinnang ühistranspordivõrgu funktsionaalsusele

1.3.4 Tehniline taristu (kvaliteet ja kitsaskohad)

Megatrendid, riigi poliitikad ega maakonna strateegilised eesmärgid ei määra aga tulevikku üheselt. Tuleviku mitmevariantsusest tulenevaid riske planeeringule on mõistlik vajaduse korral maandada stsenaariumide koostamise ja analüüsiga ning arenguvariantide kaalutlemisega. Arengusuundumuste analüüsi lõppfaasis määratletakse, millised arengud realiseeruvad suure tõenäosusega üheselt ja millised võivad varieeruda lähtuvalt teatud olulistest teguritest. Kui selline variantsuse võimalus ilmneb, on tarvis alternatiivid fikseerida ja kirjeldada nende vahelisi erinevusi ning soodsust üleriigiliste ja maakonna eesmärkide seisukohast.

2. MAAKONNA RUUMILISE ARENGU EESMÄRGID

Planeerimisseaduse mõtte kohaselt peavad ruumilise arengu eesmärgid tulenema maakonna olukorra ja tulevikuväljavaadete analüüsist ning olema suunava ning põhjendava iseloomuga planeeringulahenduse kui terviku ja selle iga üksiku teema jaoks. Seetõttu tuleb ruumilise arengu eesmärkide määratlemist käsitleda omaette planeeringuetapina.

Soovitav on eesmärkide osa planeeringu tekstis ehitada üles nii, et esmalt anda lühikirjeldus, millistele olukorra ja tulevikuanalüüsist tulenevatele arengutele käesolev planeering võimalused loob. Seejärel tuleb planeeringu eesmärgid sõnastatuna ruumilistena – soovitud ruumilise arengu ja kavandatava maakasutuse mõistetes.

2.1 Üleriigilisest planeeringust lähtuvad eesmärgid

Üleriigilisest planeeringust „Eesti 2030+” väljenduvad üldstrateegilised eesmärgid ja seisukohad maakonnaplaneeringutele on:

- tänaste toimepiirkondade funktsionaalsuse säilimine
- ruumi mõistlik ettevalmistamine elukvaliteedi säilimiseks ja tõusuks rahvastiku kahanemise tingimustes
- olemasolevale asustusstruktuurile toetuva mitmekesise ja valikuvõimalusi pakkuva elu- ja majanduskeskkonna kujundamine
- töökohtade, haridusasutuste ja mitmesuguste teenuste kättesaadavuse tagamine toimepiirkondade sisesel ja omavahelisel sidustamisel kaudu
- minimaalse avaliku teenuse tagamine toimepiirkondades ja äärealadel

Kuigi üleriigilises planeeringus toodud eesmärgid ja seisukohad on sisult üldist ja suunavat laadi ning neid ei saa otse maakonnaplaneeringusse üle kanda, siis neid aga jälgida ruumiarengu konkreetsemate eesmärkide seadmisel.

Üleriigilise planeeringu kohaselt on peamised kontseptsioonid, mille järgi Eesti ruumilist arengut soovitakse suunata:

- hajalinnastumine,
- toimepiirkondade põhisisus igapäevateenuste ja majanduse arengu tagamisel ja
- asustussüsteemi sidustamine toimepiirkondade siseselt, Eesti-siseselt ja välismaailmaga

Hajalinnastumine eesmärgina tähendab, et

- asustuse arendamisel säilitatakse ja väärustatakse praegust asustusstruktuuri ja
- säilivad Eestis väljakujunenud alternatiivid elukeskkonna valikuks
(s.t inimene saab valida, kas ta elab hästi planeeritud linnakeskkonnas, mõnevõrra vaiksemas ent säästliku ruumikorraldusega linnalähedases asulas või tema peamisi igapäevaseid toimetusi võimaldavas traditsioonilises külas)

Meetmed selle saavutamiseks on:

- Heade elamis- ja töötamisvõimaluste tagamine kõigis neis kohtades
- Teatud asustussüsteemi osade (maapiirkonnad, ääremaad) hääbumise vältimine
- Kiire arenguga piirkondade (suuremad linnad ja nende ümbrus) elukeskkonna kvaliteedi tagaplaanile jäämise vältimine

Hajalinnastunud ruumi üheks osaks on maapiirkonnad, mille eeliseks peetakse looduslähedust, elamiseks sobiva maa rohkust, privaatsust, teadlikku valikut elada nii, et sõltutakse vähem välistest oludest. Nähakse aga, et Eesti (ümber)kujunevas maa-asustuses põimuvad omavahel traditsioonilised tegevusalad (põllumajandus, kalandus), uuemad maalised tegevusalad (nt kohalikul eripäral baseeruv turism) ning maale levinud linlik elulaad (vajadus liikuda ja suhelda asulast väljapoole ent valida maaline elukeskkond). See

kombinatsioon linlikust ja maalisest elulaadist tagabki planeeringu kohaselt edaspidi maa-asustuse elujõulisuse.

Ääremaade ja eritingimustega piirkondade puhul on samuti strateegiliselt oluline asustuse säilimine. Selleks tuleb kokku leppida minimaalne tagatav teenuste komplekt neil aladel ning võimalusel tugevama seose loomine (või taastamine) tänaste toimepiirkondadega.

Toimepiirkonnad seovad linna ja maa asustussüsteemis tervikuks. Toimepiirkonnad on sisemiselt funktsionaalselt seotud piirkonnad

- mille piires käivad inimesed tööle ning
- mille keskus(t)es antakse kvaliteetset haridust ja on tagatud igapäevased teenused.

2.2 Maakonna (ruumilise) arengu eesmärgid – maakonna arengustrateegia

Eesmärgid peavad tuginema maakonna eripära arvestavale analüüsile ning püstitatud piisavalt konkreetset, et planeeringulahendust veenvalt põhjendada ning kajastada maakonna olukorra ja soovitava arengusuuna eripära. Seega ei tohi maakonna ruumilise arengu eesmärgid jääda liiga üldsõnaliseks, st need peavad sisaldama piisavalt konkreetseid ülesandeid planeeringulahendusele. Samas tuleb jälgida, et eesmärkide sisu ja seadmise mõte ei taanduks ka meetmete põhisele käsitlustasandile.

Eesmärgid sõnastatakse suurel määral planeerimises osalevate osapoolte koostöös ning nende osas tuleb saavutada maakondlik konsensus ja planeeringu osapoolte kokkulepped.

Tagada tuleb vastastikune kooskõla teiste maakonna strateegiliste arengudokumentidega.

3. PLANEERINGULAHENDUS

Planeeringulahenduse väljatöötamine on kogu protsessi peamine etapp, mille kestel tuleb lahendada kõik planeerimisseadusega ja üleriigilise planeeringuga ette nähtud ja Rapla maakonnas asjakohased ülesanded. Vastavalt PlanS § 7 lg-le 3 on maakonnaplaneeringu ülesanded järgmised:

- 1) maakonna ruumilise arengu põhimõtete ja suundumuste määramine;
- 2) riiklike ja kohalike ruumilise arengu vajaduste ja huvide tasakaalustamine;
- 3) säästva ja tasakaalustatud arengu aluste kujundamine ja sidumine ruumilise arenguga ning majandusliku, sotsiaalse, kultuurilise ja looduskeskkonna arengu vajaduste tasakaalustatud arvestamine planeeringu koostamisel;
- 4) asustuse arengu suunamine;
- 5) detailplaneeringu koostamise kohustusega alade ja juhtude määramine väljaspool linnu ja aleveid, kui need ei ole kehtestatud üldplaneeringuga määratud;
- 6) maareformi seaduse tähenduses tiheasustusega alade määramine, kui need ei ole kehtestatud üldplaneeringuga määratud;

- 7) loodusvarade, väärtuslike põllumaade, maastike ja looduskoosluste säilimist ning roheline võrgustiku toimimist tagavate meetmete kavandamine;
- 8) maa- ja veealade üldiste kasutamistingimuste määratlemine;
- 9) maardlate ja maavaravaru kaevandamisest mõjutatud alade kasutustingimuste määratlemine;
- 10) teede, raudteede, veeteede ja tehnovõrkude koridoride, lennuväljade, sadamate ja jäätmete ladestamise kohtade ning muude tehnorajatiste paigutuse määramine;
- 11) kaitsealade ja nende kasutamistingimuste arvestamine planeeringus, vajaduse korral ettepanekute tegemine kasutamistingimuste täpsustamiseks, uute kaitsealade loomiseks või kaitserežiimi lõpetamiseks;
- 12) puhkealade määramine ja nende kasutamistingimuste määratlemine;
- 13) üleriigilise tähtsusega riigikaitselise otstarbega maa-alade määramine.

Loetletud ülesannetest on 1, 2, 3 ja 8 läbivad, sest neid peab arvestama kõigis maakondades ning kogu planeeringulahenduse ulatuses. Esimesed kolm ei ole iseloomult konkreetset ülesanded, vaid pigem põhimõtted, mida tuleb teiste ülesannete lahendamisel arvestada, lähtudes üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+“ eesmärgist.

Ülejäänud ülesanded on temaatilised ning üksikute temaatiliste ülesannete suhteline olulisus ja võimalike lahenduste iseloom erinevad maakonniti, arvestades maakondade eripära. Kõigi temaatiliste ülesannete puhul on oluline planeeringu algusest peale piiritleda võimalikult täpselt maakonnaplaneeringus kajastamist vajavad aspektid. Kui mingi teema ei ole maakonnas aktuaalne ja sellega seotud ülesandeid ei lahendata või lahendatakse üldisemalt, tuleb seda maakonnaplaneeringus põhjendada.

Kuna asustuse suunamine on käesoleva maakonnaplaneeringute üheks põhifookuseks, siis võib maakonnaplaneeringu teemad suuresti koondada lähtuvalt asustuse kesksest positsioonist järgmiselt:

- asustuse paiknemist ja laienemist mõjutavad või välistavad tingimused
  - rohevõrgustik
  - looduskooslused
  - väärtuslikud maastikud (sh miljöväärtus)
  - väärtuslikud põllumajandusmaad
  - loodusvarad
  - kaitsealad ja nende kasutustingimused (*kasutustingimused iseenesest kuuluvad teemaplaneeringu kõite koosseisu, siinjuures käsitletakse vaid seda osa, mis võib mõjutada otseselt asustusstruktuuri arenguid*)
  - puhkealad ja nende kasutustingimused (*sama märkus mis eelmise punkti puhul*)
  - maardlate ja maavaravaru kaevandamisest mõjutatud alade kasutustingimused
  - olulise ruumilise mõjuga objektid
  - hädaolukorra riskianalüüsist tulenevad tingimused
  - riigikaitselise otstarbega maa-alad
- asustuse arengut ja kestlikust tagavad tingimused

- haridusasutuste võrk
- tervishoiuasutuste võrk
- sotsiaalhoolekandetasutuste võrk
- kultuuriasutuste võrk
- spordibaaside võrk
- turvateenused (päästeteenistus, politsei, kiirabi)
- eluliselt vajalikud erateenused (esmatarbekaubad, postiteenus jms)
- asustust teenindavad ja toetavad tingimused
  - teedevõrgustik
  - Riiklikult oluline logistikavõrgustik (st nii võrgud kui sõlmed)
  - ühistranspordi võrgustik
  - raudteed (sh Rail Baltic) ja sõlmjaamad
  - kergveeteed (kanuud, paadid) ja sellega seonduv taristu
  - lennuväli
  - energeetikavõrk
  - tehnovõrkude koridorid
  - jäätmete kogumispunktid
  - muud tehnorajatised

Planeeringulahendus määrab maakonna ruumilised suundumused ning kavandab neile rakendusvõimalused. Vastavalt üleriigilise planeeringu „Eesti 2030+” seisukohtadele kavandab maakonnaplaneering maakonna ruumilise arengu suunad eelkõige läbi maa ja loodusressursside tasakaalustatud kasutamise ning asustuse arengu teadliku ja eesmärgistatud suunamise.

Kindlasti avaldavad mõju ka teised faktorid nagu näiteks maakonna majanduskeskkonna ja sotsiaalse keskkonna üldisemad suundumused, kuid maakonnaplaneeringu puhul on tegemist selgelt territoriaalplaneeringuga, mis on valdavalt maakasutuskeskne.

Väga oluline on planeeringulahenduse põhjendamine, st planeeringu seletuskirjast peab olema näha, kuidas, milliseid asjaolusid ja huve kaaludes on jõutud konkreetse tingimuse või lahenduseni.

3.1 Asustuse suunamine

Asustuse suunamise temaatika on praeguses maakonnaplaneeringute koostamise ringis kõige uuenduslikum ning selle tähtsus on oluliselt kasvanud. Seetõttu on asustuse suunamine ka maakonnaplaneeringute keskseks temaks, mille ümber kõik teised teemad koonduvad.

Selle ülesande lahendamisel on võimalik kasutada Siseministeeriumi juhendmaterjali ning nende jooksva koordineerimise abi. Kesksed läbi töötamist vajavad alateemad on siin toimepiirkonnad ja sotsiaalne taristu. Sellega seoses ja kooskõlas on aga mõistlik käsitleda ka maakondliku tähtsusega tööstus- ja logistikaalade paigutust ning kogu asustust siduva ühistranspordi korraldamise põhimõtteid.

Maakonnaplaneering peab arvesse võtma Eestis viimasel paarikümnel aastal kujunenud olukorda, mida iseloomustab maakonnasisese keskuste hierarhia muutumine. Varasemalt on kohalike keskuste ja praegu vallakeskuste rolli täitnud alevikud ja suuremad külad on üldtendentsina kaotanud nii teenuseid, töökohti kui rahvastikku ja tagamaad.

Rapla maakonna osas on lihtsustatult öeldes kujunemas olukord, kus maakonnas on olulisemate keskuste (vallakeskuste) hierarhia väljendatav kombinatsiooniga 1+3+6, mis lahtiseletatuna tähendab seda, et võrgustiku keskmeks on Rapla linn kui maakonnakeskus, mille osakaal töökohtade ja teenuste pakkumisel on suurim. Maakonnakeskust toetavad tugevalt maakonna kolm alevit ja vallakeskust – Kohila maakonna põhjaosas, Märjamaa lääneosas ja Järvakandi lõunaosas ning neid toetab omakorda ülejäänud kuuest vallakeskusest koosnev peamiselt teeninduslike keskasulate võrk.

Maakonnaplaneeringus on vaja määratleda toimepiirkondade keskusena toimivad linnapiirkonnad ja piiritleda toimepiirkonnad koos vastava tsoneeringuga – linnapiirkond, siirdeala, ääreala. Alapunkt jaotub alljärgnevateks teemadeks

- Toimepiirkonnad
  - regionaalsed toimepiirkonnad
  - maakonnatasandi toimepiirkonnad
  - maakonnatasandi tugi-toimepiirkonnad
  - paikkonnad
- Asustuse seos rahvastikusuundumustega (dünaamikaga)
- Toimepiirkondade omavahelised seosed
- Töö- ja teenuskohtade kättesaadavus (ühiskondlik transport)

Planeerimise käigus tuleb kõigi keskuste ja toimepiirkondade jaoks välja töötada konkreetsed meetmed, mis tagavad nende toimimise ja ruumilise arengu. Maaelu arengu tasakaalustamiseks võib kasutada ka lisanduva ja stabiilse asundusega piirkondade regionaalset määratlemist.

Maakonnasiseste horisontaalsete sidemete tugevdamisele lisaks on vaja üle vaadata erinevaid teenuseid pakkuvate keskuste perspektiivne süsteem kogu maakonnas ning ka piirnevail aladel naabermaakondades. Maakonnaplaneeringu raamistikus võib teeninduskeskuste ja nende teeninduspiirkondade käsitlemisel tugineda sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringule, vajadusel täiendusi sisse viies. Teeninduskeskused moodustavad ka toimepiirkondade sees olulise transpordisõlmede võrgustiku, mille hea ühendus toimepiirkondade keskustega tuleb tagada.

Uut tiheasustust tuleb planeerida ja arendada eelkõige olemasolevate linnade ja muude asulate tihendamise, kasutusest väljalangenud maade kasutuselevõtu, ruumilise mitmekesisuse ja multifunktsionaalsuse ning elukeskkonna kvaliteedi tõstmise kaudu, vältides olemasoleva põllu- ja metsamajandusmaa hoonestamist. Rõhutada ajaloolisi

linnasüdameid, soosides sealse teenuste mitmekesisuse püsimist ja rikastumist. Väärtustada väljakujunenud terviklikke linnastruktuure, miljööalasisid ja olemasolevat ehitatud pärandit.

Maakonnaplaneeringus tuleb määratleda küladesse ehitamise ja maakasutamise tingimused, mille puhul tuleb analüüsida külade väljakujunenud struktuuri ja pidada oluliseks nende säilitamist. Oluliseks tuleb pidada väärtusliku miljöoga külade krundi suurusi, hoonestuse ja kujundamise elemente, hoonestuse struktuuri ja maakasutust. Uut hoonestust ja maakasutust tuleb sobitada vanaga olemasolevaid väärtusi rikkumata. Väärtuslikud on piirkonnad, kus on alles enamus eestiaegseid talukohti ja algupäraselt säilinud taluarhitektuuri, on jälgitav ajalooline asustusstruktuur ja teedevõrk, traditsiooniline maakasutus.

Täiendavalt tasub kaaluda elamualade ja tööstusalade vahele üleminekualade ehk puhveralade kavandamist, mis leevendaks tootmisest põhjustatud negatiivseid mõjusid ning looks elamualadele paremad elamistingimused müra ja välisõhusaaste seisukohast. Sama põhimõtte kehtib ka äri- või ühiskondlike hoonete alade või muu müra suhtes mittetundlike hoonete alade suhtes. Puhverala võib olla nt kõrghaljastusega haljasala.

Üleriigiliselt oluliste arendusaladena käsitletakse oluliste logistiliste sõlmede maa-alasid, transpordisüsteemi sõlmpunkte ning riigi rahvusvahelist kuvandit oluliselt mõjutavaid piirkondi, kus põimuvad riigi, kohalike omavalitsuste ja erasektori poolt elluviidavad arendused. Riik käsitleb üldise huvina niisuguste maa-alade arenduse kvaliteetset, terviklikku ja ruumilise arengu visiooniga kooskõlalist arendustegevust, rajatavate objektide eesmärgipärasest asukohavalikut, kõrgekvaliteedilist ruumilist ja arhitektuurset lahendust ning ehituslikku teostust.

Täiendavaid põhimõtteid ja suuniseid teema kohta leiab Vabariigi Valitsuse 18.07.2013 korralduse nr 337 juurde kuuluva juhisdokumendi „Lähteseisukohad maakonnaplaneeringute koostamiseks” punktist 2.3.1. *Asustuse arengu suunamine.*

3.2 Detailplaneeringu koostamise kohustusega alade ja juhtude määramine

Detailplaneeringu koostamise kohustusega alade ja juhtude määramine väljaspool linnu ja aleveid on eriti asjakohane maakondades, mille territooriumil ei ole kõiki üldplaneeringuid kehtestatud. Rapla maakonna territoorium on suures osas üldplaneeringutega kaetud. Üldplaneeringud puuduvad veel vaid Vigala valla ja Märjamaa valla endise Loodna valla territooriumi osas.

Arvestades asjaolu, et detailplaneeringu koostamise kohustus seab kinnisasja kasutamisele piiranguid, peab detailplaneeringu koostamise kohustusega alade valik olema hästi kaalutletud ja põhjendatud.

3.3 Maareformi seaduse tähenduses tiheasustusega alade määramine

Tiheasustusalade puhul tuleb välja selgitada, kas kehtestatud üldplaneeringutes on need määratud. Kui seda ei ole tehtud, siis on vajalik maakonnaplaneeringus määrata ka vajalikud tiheasustusalad.

Juhul kui tiheasustusalad on üldplaneeringutes määratletud väga erinevalt või seda ei olegi tehtud, võiks kaaluda tiheasustusalade määramise üldiste põhimõtete sätestamist maakonnaplaneeringus, et kohalik omavalitsus saaks sellest uue üldplaneeringu koostamisel lähtuda.

3.4 Loodusvarade, väärtuslike põllumaade, maastike ja looduskoosluste säilimist ning roheline võrgustiku toimimist tagavate meetmete kavandamine

Loodusvaradest, mille säilimist maakonnaplaneeringuga saab tagada ja mida ei käsitleta teiste maakonnaplaneeringu ülesannete raames, on Eestis tähtsaimad veekogud. Planeeringus on vaja ära näidata eeskätt seadusjärgsed (sh ka seadusjärgsete veemajandus-vm kavade) ruumiliselt lokaliseeritud tingimused rannikumere (Raplamaal puudub), pinnaveekogude, vee-elustiku ja põhjavee kaitsmiseks. Pinnavee osas on vaja näidata avalikku kasutusse määratud veekogud. Põhjavee osas on vaja planeeringus kajastada põhjavee erineva kaitstusega alad.

Ka mets on laia levikuga väärtuslik loodusvara, mida käsitletakse Eesti õigusruumis kõikjal intensiivset kuid sealjuures jätkusuutlikku majandamist vajava taastuva ressursina. Metsaseadus (MS) ei näe ette võimalust planeeringutega suunata metsa kasutamist, seega maakonnaplaneeringus üldiste metsa säilimise küsimusega tegelema ei pea. Küll aga on soovitatav teha koostööd Riigimetsa Majandamise Keskusega, et leida võimalusi puhkealade metsades lageraie korraldamise osas, et puhkeväärtust omavat ala raiega mitte olulisel määral kahjustada. Siinkohal saab täiendavalt aluseks võtta RMK Raplamaa metskonna metsa majandamise kava aastani 2021.

Väärtuslike põllumajandusmaade määratlemise osas puudub Eestis seni ühine arusaam. Väärtuslikke põllumaid on määratletud nii üldplaneeringutes kui maakonnaplaneeringutes iga üksiku omavalitsuse või maavalitsuse äranägemisel. Käesoleva maakonnaplaneerimise tsükliks on vaja küsimust käsitleda kogu Eestis ühtsetel alustel, mistõttu on vajalik teemakäsitluse jooksev koordineerimine.

Lähtekohaks võib võtta, et maakonnaplaneeringus tuleb näidata antud maakonna keskmisest kõrgema hindepunktiga maad, mille säilitamine põllumajanduse jaoks omab maakondlikku tähtsust ka põlluväljade suuruse ja kompaktsuse, ühtluse, kättesaadavuse, maaparandussüsteemide jne aspektist.

Maakonnaplaneeringu üldistusastet arvesse võttes on võimalik kirjeldada muu hulgas maid, millel paiknevad maaparandussüsteemid, ning Põllumajandusministeeriumi eestvedamisel anda nende kasutamise üldised suunad ja juhised üld- ja detailplaneeringute koostamiseks.

Väärtuslike põllumajandusmaade säilimist tagavaid meetmeid saab maakonnaplaneeringus planeerimisseaduse alusel kehtestada. Nende peamine suunitlus on sellise maakasutuse vältimine, mille puhul nende põllumajandusliku kasutamise võimalused oluliselt ahenevad. Selle juures jääb kohalikele omavalitsustele võimalus lähtuvalt kohalikest huvidest määratleda oma üldplaneeringuis väärtuslikke põllumaid laiemalt.

Loodusväärtuste säilimiseks on oluline ökosüsteemide toimimist tagava erineva ulatusega tuumikalasid ja neid ühendavaid koridore sisaldava ökoloogilise võrgustiku toimimine. Väärtuslike maastike ja looduskoosluste säilimist ning roheline võrgustiku toimimist tagavate meetmete kavandamisel saab maakonnaplaneeringutes tugineda eeskätt kehtivale maakonna teemaplaneeringule „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused”, kaasa arvatud sellesse üldplaneeringutega ja teemaplaneeringutega tehtud täpsustused, mis lõimitakse maakonnaplaneeringusse. Siiski tuleb jälgida, kas üldplaneeringus täpsustatud piirid ja kasutustingimused on kooskõlas varasema maakonna teemaplaneeringuga, et tagada väärtuslike maastike säilimine ning rohevõrgustiku katkematus ja toimivus. Tähelepanu tuleb pöörata rohevõrgustiku ökoloogilisele sidususele.

Väärtuslike maastike hoidmine, säilitamine ja kestlik kasutamine teenivad osaliselt rohevõrgustiku toimimise eesmärke, sest need sisaldavad muu hulgas loodusväärtusi, poollooduslikke kooslusi jms. Maakonna teemaplaneeringutes nimetatud väärtuslike maastike (sh traditsiooniliste põllumajandusmaastike) säilitamise ja kasutamise meetmeid tuleb uute planeeringute koostamisel arvesse võtta.

Rohealade ja väärtuslike maastike määratlemise, nende hoiu ja arengu suunamise kaudu on võimalik säilitada riigile ja piirkondadele olulisi kultuurmaastikke ning tagada nende kestlikum kasutamine.

Maakonnaplaneeringutes on maastike väärtust vajalik hinnata ja nende arengut suunata ka kultuurilisest ehk inimkasutuse aspektist. Täpsema tasandi planeeringutele suuniste andmisel tuleb hinnata, millised on kohaliku elanikkonna ja näiteks turistide vajadused ning milline on maakonna looduskeskkonna kultuurmaastike (sh kujundatud maastikud, loodus- ja teemapargid, asulate haljasalad jmt) potentsiaal. Teiselt poolt on vaja hinnata maastiku kui loodusressursi taluvust ehk millist puhkekasutuse koormust saab maastikule kavandada, ilma et see põhjustaks maastikus kahjustusi ja maastiku kui looduskoosluse jätkusuutlikust. Nende kahe aspekti analüüsi tulemusel määratakse puhkekasutuseks soodsad ja arendamist vajavad alad ning selleks mittesobivad alad.

Täiendavaid põhimõtteid ja suuniseid teema kohta leiab Vabariigi Valitsuse 18.07.2013 korralduse nr 337 juurde kuuluva juhisdokumendi „Lähteseisukohad maakonnaplaneeringute koostamiseks” punktist 2.3.4. *Loodusvarade, väärtuslike põllumaade, maastike ja looduskoosluste säilimist ning roheline võrgustiku toimimist tagavate meetmete kavandamine*

3.5 Maa- ja veealade üldiste kasutamistingimuste määratlemine

Maakonnaplaneeringu üldistusaste on suur ja sellega saab määrata kindlaks maa-alade üldisi kasutamistingimusi. Maakonnaplaneeringu eesmärk on vaadata tervikpilti ja anda suuremate maa-alade kasutamiseks üldised suunad ja juhised.

Kasutamistingimused määratakse nende maa- ja veealade suhtes, millega tegeldakse seoses maakonnaplaneeringu ülesannete täitmisega: nt linnapiirkond ja toimepiirkond, maakondliku tähtsusega taristu asukohad ja paiknemiskoridorid, puhkealad jm.

Lähimusprintsipiist lähtudes ei ole mõistlik lausaline tsoneerimine maakonnaplaneeringus ja samuti maakonnaplaneeringu koostamine üldplaneeringu täpsusastmes, kuna see ahendaks kohalike omavalitsuste planeerimise autonoomiat.

Avalikus kasutuses olevatele veekogudele on üldise kasutamistingimusena vaja tagada avalik ligipääs, konkreetsete ligipääsude planeerimine on aga üldplaneeringute ülesanne. Veekogude osas saab maakonnaplaneeringuga soovitada planeeringutele üldisi kasutamistingimusi. Näiteks: soodustada linnaruumi avamist veekogudele, arendades avalikku ruumi ja ühiskondlikke ehitisi veeäärsetel aladel ning sidudes veeäärse ala jalakäijasõbraliku kvaliteetruumiga; tõsta kaldaääre kasutatavuse mitmekesisust, andes võimaluse nii promenaadidele, paadisildadele kui supluskohtadele linnaruumis.

3.6 Maardlate ja maavaravaru kaevandamisest mõjutatud alade kasutamistingimuste määratlemine

Seni on maavaravarude käsitlemine planeeringuis olnud valdavalt passiivne. Maardlad näidatakse keskkonnaregistrist saadud andmete alusel planeeringu taustinfona. Maardlad, kaevandamisest mõjutatud alad ja nendega seotud maapõueseaduse järgseid kasutamispüüanguid on pelgalt kajastatud. Riiklikud ja maakondlikud maavarade kasutusele- või mittekasutuselevõttuga seotud huvid on aga nii maakonna- kui üldplaneeringuis määratlemata. Puudub kalkulatsioon maavarade ja põllumajandusmaade majandusliku väärtuse võrdlemiseks. Maavarade peal olevat maad ei anta ka kasutusvaldusesse.

Maavarade kasutuselevõtt toimub ettevõtja poolt konkreetse maa-ala kohta esitatud uuringu ja/või kaevandamisloa taotluse menetluse tulemusel. Maa-ameti poolt esitatud nõuete ümberkirjutamine planeeringusse on ebaotstarbekas, sest planeering ei kehtesta menetluskorda. Maapõueseaduses nimetatud kohustuste täitmine ei ole planeeringu ülesande lahendus.

Maardlate kasutamistingimuste määratlemine on oluline teema eelkõige nendes maakondades, kus riiklikult tähtsatest maavaradest (nt põlevkivi) või ehitusmaavaradest (lubjakivi, dolokivi, kristalliinse ehituskivi, liiva, kruusa ja savi) enamiku kasutuselevõtt on lähematel aastakümnetel vähetõenäoline, kuid nendele ligipääsuvõimalust tagavad kitsendused on inimtegevust ja maakonna majandusarengut takistavad. Rapla maakonna

kontekstis võib eeldada, et Rail Baltic raudtee rajamiseks on otstarbekas vähemalt osaliselt kasutada kohalikku ehitusmaavara ning sellega maakonnaplaneeringu koostamisel arvestada. Maakonnaplaneeringu jooniste koostamisel tuleb kasutada keskkonnaregistris arvelolevate maardlate piire.

Juhul kui maakonnaplaneering määratleks ja piiritleks avaliku huvi konkreetsete maardlate suhtes, oleks võimalik paljusid konflikte ennetada. Maardlatega seotud problemaatika osas tuleb maakonnaplaneeringu koostamisel teha koostööd Keskkonnaministeeriumiga ja Maa-ametiga.

3.7 Teede, raudteede, veeteede ja tehnovõrkude koridoride, lennuväljade, sadamate ja jäätmete ladestamise kohtade ning muude tehnorajatiste paigutuse määramine

Antud ülesande puhul on mõistlik lähimusprintsibiist lähtuvalt käsitleda maakonna kui terviku jaoks olulist.

Planeeringuülesande lahendusena näidatakse maakonnaplaneeringuga kavandatavad koridorid ja rajatised. Olemasolevate teede raudteede, veeteede, põhivõrgu kõrgepingeliinide jt tehnotaristu koridore kajastatakse taustteabena. Teemaplaneeringutega kehtestatud joonehitiste koridorid ja asukohavaliku maakonnaplaneeringutega määratud rajatiste asukohad kajastatakse ka uutes maakonnaplaneeringutes. Need võivad olla tähistatud eri leppemärgiga ja selgitusega, et nende puhul on planeeringu seadusekohane menetlusprotsess läbitud.

Maanteedest on asjakohane maakonnaplaneeringus tegeleda eeskätt riigimaanteedega ning kohalike maanteedega ja kergliiklusteedega, mis ühendavad erinevaid omavalitsusi ja maakondi. Kavandatavate teede trassikoridoride määramisel tuleb teha koostööd Maanteeametiga.

Maakonnaplaneering peab suunama ka kruusateedele mustkatete ehitamist. Seni on mustkatete ehituse vajaduse määramiseks kasutatud saavutatud liiklussageduse andmeid. Samas peaks teedevõrgu arendamist vaatlema ka ühe abinõuna asustuse ja majanduse arengu suunamiseks. Seetõttu on vaja mustkatete ehitus kavandada kooskõlas planeeringus ette nähtud keskuste, turismi- ja puhkepiirkondade arendamisega ning ühistranspordi muutustega.

Kergliiklejate vajadusi (jalakäijad, jalgratturid), kiirusi, liikumise iseloomu (tarbeliikumine, tervisesport) ja teekonna pikkusi käsitletakse eraldi. Oluliseks alusmaterjaliks on siin Rapla maakonnaplaneeringu teemaplaneering "Raplamaa kergliiklusteed ja jalgrattamarsruudid". Täiendavalt tuleb kaaluda Järva Maavalitsuse Järva maakonnaplaneeringust lähtuvat ettepanekut kavandada Tallinn-Rapla-Türi maanteele maakonna piirist kuni Käru alevikuni jalg- ja jalgrattatee (kergliiklustee), mis oleks jätkuks Järva maakonnas lõigul Türi valla piirist Lokuta-Roovere (15111) maanteeni planeeritud jalg- ja jalgrattateele.

Linnade ümbersõidud ja neid linnatänavatega ühendavad liiklussõlmed peavad võimaldama ümbersõitude mugavat kasutamist ka linnasisese ja linnast väljuva liikluse poolt, eesmärgiga vähendada liikluskoormust linnatänavatel.

Maakonnaplaneeringus näidatakse ära maakonnaplaneeringu "Rail Baltic raudtee trassi koridori asukoha määramine" koostamise käigus välja valitud raudtee trassikoridor ning kavandatakse täiendavad haruraudteed põhitrassi ning tööstus- ja logistikaalade vahel. Lisaks näidatakse ära regionaalsete rongipeatuste põhimõttelised asukohad Rail Baltic raudtee trassil.

Maakonnaplaneeringus tuleb arvestada Rapla (Kuusiku) lennuvälja lähiümbruse piirangupindadega ning teha koostööd Rapla valla ja huvigruppidega lennuvälja arenguplaanide osas.

Maakonna tervikliku ja tasakaalustatud arengu huvides on otstarbekas tehnilise taristu paigutuse määramise ülesande raames määratleda maakondliku tähtsusega tööstus- ja logistikaalade paiknemine ning kriitiliselt hinnata nende perspektiive.

Käsitleda tuleb energiaressursside kasutatavuse ning energiatootmise, -ülekande ja -jaotamise tehnorajatiste, samuti kohalike taastuvate energiaallikate (tuul, päike, vesi, biogaas, hakkepuit, energiavõsa ja rohtsete energiakultuuride kasvatamine, jäätmed, koostootmisjaamad, rohemajandus) maakonnaplaneeringu tasemele vastavat väljundit. Planeeringutega hõlmatava maa-ala perspektiivse energiakasutuse (tarbimise ja tootmise) põhimõtete määratlemist käsitleda KSH käigus.

Jäätmete ladestamise kohtade osas tuleb arvestada, et kuna ladustatavad jäätmekogused kahanevad, siis on olemasolevate jäätmekäitluskohtade kajastamisel vajalik teha koostööd Keskkonnaministeeriumiga.

Täiendavaid põhimõtteid ja suuniseid teema kohta leiab Vabariigi Valitsuse 18.07.2013 korralduse nr 337 juurde kuuluva juhisdokumendi „Lähteseisukohad maakonnaplaneeringute koostamiseks” punktist 2.3.7 *Teede, raudteede, veeteede ja tehnovõrkude koridoride, lennuväljade, sadamate ja jäätmete ladestamise kohtade ning muude tehnorajatiste paigutuse määramine*

3.8 Kaitsealade ja nende kasutamistingimuste arvestamine planeeringus, vajaduse korral ettepanekute tegemine kasutamistingimuste täpsustamiseks, uute kaitsealade loomiseks või kaitseriimi lõpetamiseks

Selle ülesande peamine mõte on planeeringu kooskõla tagamise nõue kõigi looduskaitsealade (LKS), muinsuskaitsealade (MuKS) ja metsaseaduse (MS) alusel kehtestatud piirkondlike ja lokaalsete kaitseriimidega. Looduskaitsealade tegeleb kaitstavate loodusobjektidega, muinsuskaitsealade muististega ja metsaseadus vääriselupaikadega.

Kaitsealade kasutamistingimustega arvestamine tähendab, et planeeringulahenduses on välditud konfliktid olemasolevate kaitseeriimidega. Maakonnaplaneeringule iseloomulik üldistusaste tingib, et ruumilisi suhteid pole paljudel juhtudel võimalik joonistel kujutada sellise täpsusega, et kaitseeriimide järgimine oleks silmnähtav juba planeeritud ja kaitstavate objektide omavaheliste kauguste põhjal. Seetõttu on vaja seletuskirjas juhtida tähelepanu kaitsealade kasutustingimustele ja võimalikele konfliktidele, mida tuleb planeeringu elluviimisel, sh ka üldplaneeringute ja detailplaneeringute koostamisel arvestada, et kaitseeriuete järgimine oleks tagatud.

Piisavat tähelepanu tuleb pöörata ettepanekute tegemisele kaitstavate alade kasutamistingimuste täpsustamiseks, uute kaitsealade loomiseks või kaitseeriimi lõpetamiseks. Ettepanekute põhjendused peavad sisaldama soovitatavate muutuste täpsemat iseloomu ning poolt- ja vastuargumentide kaalumist avaliku huvi seisukohast. Argumentatsiooni täpsustamiseks võib kaaluda väiksema mahuga uuringute korraldamist.

3.9 Puhkealade määramine ja nende kasutamistingimuste määratlemine

Puhkealad, vaatamisväärsuseid ja turismisihtkohti on valdavalt käsitletud kehtivates maakonnaplaneeringutes ja eriti maakonna teemaplaneeringus „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused”. Kui ka uusi puhkealad varasemaga võrreldes lisandunud pole, võivad seoses vahepealsetel aastatel tehtud investeeringutega ja juurdetulnud üritustega olla muutunud turismisihtkohtade kaalud. Lisaks tuleks arvestada võimalikke perspektiivseid arendusi.

Uue maakonnaplaneeringu lahenduse uudsus võiks olla eeskätt selles, et lähimuspõhimõtet järgides vaadata puhkealade võrgustik üle ja valida sealt maakondliku tähtsusega puhkealad – need mis on olulised mitte ainult kohaliku elanikkonna vaid üle maakonna ja kaugemalt tulevate puhkajate sihtkohana.

Kajastada tulevad maakonda läbivate üleriigilise ja rahvusvahelise tähtsusega ratta- ja jalgsimatkamise marsruudid ja määratleda nendega seonduvad üldised tingimused.

Kindlasti tasub tähelepanu pöörata ka maakonna suurematele jõgedele ning nende kasutamisele. Planeeringu koostamise käigus tuleb koostööpartneritega kaardistada ja välja valida laevatatavad (eelkõige kanuude ja kummipaadidega) lõigud ehk kergveeteed, millele on vajalik tagada juurdepääs ja toetav taristu (infostendid, piknikulauad-varjualused, käimlad jmt)

Puhkealade mõiste maakonnaplaneeringus täpsustatakse planeeringu koostamise käigus koostööpartneritega, seostades selle üldplaneeringutes määratud maakasutuse juhtfunktsiooniga ja kohase reformimata riigimaa tulevase kasutusega. Kasutamistingimused on vajalik määrata iga puhkeala eripära arvestades, kuid siiski

maakonnaplaneeringule kohaste üldiste suuniste tasemel, mille kohaldamine konkretiseeritakse üld- ja detailplaneeringutega.

Planeeringutega on metsa kui puhkeressursi kasutamist võimalik suunata vaid väga lokaalses ulatuses kaitsefunktsiooniga metsa lageraie piirangute kehtestamisega kohaliku omavalitsuse poolt. Muuhulgas on siin vajalik teha sisulist koostööd Riigimetsa Majandamise Keskusega. Koostöö tulemusel näidata puhkealad riigimetsas. Koostöös Keskkonnametiga määratleda sobivad maastikukaitsealad ka puhkealadena.

RMK on seisukohal, et puhkealade laiendamine ei ole otstarbekas ning puhkeobjektide olemist tuleb optimeerida. RMK on seisukohal, et peamine suund järgnevateks aastateks on objektide hea seisukorra tagamine ja külastajate rahulolu kindlustamine. Informatsioon RMK puhke- ja kaitsealade külastuskorraldusliku taristu olemuse ja paiknemise kohta on esitatud RMK kodulehel www.loodusegakoos.ee.

3.10 Üleriigilise tähtsusega riigikaitse otstarbega maa-alade määramine

Maakonnaplaneeringu koostamisel käsitlemist vajavateks riigikaitse objektideks on Kaitseväe ja Kaitseliidu taristu. Lähtudes sellest on Kaitseministeeriumis koostatud lähteseisukohad maakonnaplaneeringute koostamisele. Maakonnaplaneeringu koostamisel on vajalik koostöö Kaitseministeeriumi ning Kaitseliidu Rapla Maleva esindajatega.

Juhised riigikaitse objektide ja nendega seotud piiranguvööndite kajastamiseks maakonnaplaneeringus on Kaitseministeerium juba esitanud – eelkõige puudutavad need Kaitseliidu staabihoonet ning staabi- ja tagalakeskust Rapla linnas, Kaitseliidu kooli Alus, lasketiire Kaiu alevikus ja Põlli külas ning taktikalist harjutusala Pahkla külas.

3.11 Olulised arvestamist vajavad asjaolud

PlanS § 7 lg 6 järgi maakonnaplaneeringu koostamisel võetakse arvesse hädaolukorra riskianalüüsi tulemusi. Vabariigi Valitsuse 25.04.2013 korraldusega nr 208 on kehtestatud määrus „Nende hädaolukordade nimekiri, mille kohta koostatakse riskianalüüs ja lahendamise plaan, ning hädaolukorra riskianalüüsi ja hädaolukorra lahendamise plaani koostamiseks pädevate täidesaatva riigivõimu asutuste määramine“.

Maakonnaplaneeringute koostamise käigus tuleb riskianalüüsides tutvuda ning nendes kirjeldatud riske hinnata. Selleks on vajalik koostöö nende asutustega, kes on vastavate riskianalüüsides koostamise eest vastutavad, näiteks Päästeamet, Keskkonnamet, Tehnilise Järelevalve Amet. Päästeameti kooskõlastus tähendab, et hädaolukorra riskianalüüsi tulemusi on maakonnaplaneeringu koostamisel arvesse võetud.

Hädaolukorra riskianalüüsides arvestamiseks ning päästetöö ja selle toimepidevuse tagamiseks on oluline:

- olemasolevate riskiallikate kaardistamine ja nendest tuleneva mõju hindamine planeeritavale, sh planeeringualal asuvad või seda suurõnnetuse korral mõjutavad ohtlikke kemikaale käitlevad ettevõtted, üleujutusohhtlikud alad, kiirgustegevusluba omavad objektid, ohtlike kemikaalide transporditeed ja kaubajaamad (Rail Baltica), gaasitorujuhtmed, ohtlikud teedelõigud, ristmikud, tuleohtlikud alad, lennuväljad jms;
- tuua välja põhimõtted ja soovitusel olulise ruumilise mõjuga ja suure riskiohuga objektide planeerimise ja paiknemise kohta;
- olulise mõjuna käsitleda teede sh raudteede ja ülesõidukohtade ümberplaneerimist, mis toob kaasa muudatused väljasõiduteekondades ja elupäästevõimekus.

Planeeringu koostamisel võib tekkida täiendavaid küsimusi näiteks riskiallikate osas (raudteed, kiirgusluba omavad objektid jne), millele peab vastama pädev asutus. Ka juhul, kui maakonnaplaneeringu koostamise käigus leitakse, et riskianalüüsi tulemused ei puuduta maakonnaplaneeringut, tuleb planeeringus põhjendada, miks ei ole riskianalüüsi tulemusi arvestatud. Teave ohtlike ettevõtete kohta on leitav Maa-ameti interneti kodulehelt.

Maakonnaplaneeringu elluviimine

Planeeringu lisade hulka võivad kuuluda planeeringu elluviimise tegevuskava ja planeeringu elluviimiseks vajalikud kokkulepped. Tegevuskava ja kokkulepete vormistamine planeeringu lisana tähendab seda, et neid ei kehtestata koos planeeringuga ja neid võib ajakohastada vastavalt vajadusele planeeringut ennast muutmata. Planeeringu elluviimise tegevuskavas võidakse sätestada kava ülevaatamise tähtajad ja korraldus.

Maakonnaplaneeringute puhul on kokkuleppeid sisaldav elluviimise tegevuskava tingimata vajalik, sest need planeeringud ei rakendu automaatselt järgmistel põhjustel:

- Ainult üldplaneering on aluseks detailplaneerimise lähteülesande või projekteerimistingimuste välja andmiseks ja saab seada ka kitsendusi konkreetsele kinnisomandile.
- Maakonnaplaneeringus ette nähtud ehitiste rajamise ulatust ja ajastust pole võimalik maakonnaplaneeringu protsessi raames kindlaks määrata.

Maakonnaplaneeringu elluviimise tegevuskavas kindlustatakse elluviimist järgmiselt:

- konkreetsete ettepanekute sõnastamisega omavalitsuste üldplaneeringute täiendamiseks, aga ka maakondlike/omavalitsuste teemaplaneeringute või detailplaneeringute koostamiseks;
- samuti ka vajalike eelnevaga seotud uuringute tegemiseks;
- planeeringuprotsessis saavutatud kokkulepete fikseerimisega antud planeeringu jaoks esmatähtsate avaliku sektori investeeringute ettevalmistamiseks ja elluviimiseks.

Ettepanekute tegemisel üldplaneeringute täiendamiseks on oluline hoolikalt silmas pidada kavandatud maakasutuse piirangute põhjendatuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid.